

danig verdwijnt, — b.v. door de perspectief, — wordt het wezenlijk karakter van de schilderkunst geschaad,

Paul Gauguin zocht met behoud van het vlak zijn ontroeringen in massa-verhoudingen van kleur en vorm op te lossen. Dit was de voorbereiding tot de noodzakelijke hernieuwing van het vorm-begrip: het kubisme.

Toen eenmaal het besef was doorgedrongen dat de schilderkunst om haar zelfs wille ontroeren moet, werd natuurlijk het literaire element geheel buiten de schilderkunst gehouden. Was voorheen de sensatie het maskaradepak waarin de schilder de natuur, — om 't even of het een mensch, dier of plant was, kleepte, bij Cézanne en Gauguin begon de verhouding waarin de kleuren tot elkander staan de sensatie uit te drukken. Zoo vinden wij de ontroeringen van Millet in de houding terug van een boer, de ontroeringen van Cézanne in de verhouding der kleuren onderling.

Bij Paul Cézanne is het mensch-zijn in het schilder-zijn opgelost, daarom werd de menschelijke sensatie of ontroering, die bij Millet en Van Gogh, gerealiseerd werd door een vermomde menschelijke figuur, schilderkundig verklaard. Cézanne onderwierp het kleur-middel aan eene strenge discipline. Vandaar dat hij alles in kleur-contrasten omzet. Paul Gauguin onderwierp het vlak aan een strenge discipline; vandaar dat alles zich in kleurige vlakken-massa's omzet, groote kleurige vlakken, die zich rhythmisch tot elkaar verhouden.

Wat Cézanne deed met de penseelen, was voor de schilderkunst beslissend. Zijn eerlijkheid gebod hem de kleuren nuchter op het witte linnen te zetten. Er bestond voor hem geen effect of toeval. Klaar en eerlijk in het licht ging hij beeldend met de verf om.

Wat Manet vluchtig had aangegeven voerde hij uit. De groote bijzonderheid van Paul Cézanne bestaat voornamelijk in het feit, dat zijn aanschouwing beeldend was, in plaats van „pittoresque”.

De impressionisten zagen de natuur *pittoresque*, in tegenstelling met hun voorgangers de romantici (Girodet, Géricault en Delacroix), de realisten en realistische romantici, — waartoe ook Daumier, Courbet